

Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы
 Татарстан Республикасы Дәүләт идарәсен цифрлы нигездә үстерү,
 мәгълүмат технологияләре һәм элемент министрлыгы
 Татарстан Республикасы Ижтимагый палатасы
 «Белем.ру» ЖЧЖ, Белем Академиясе, «Татнетны үстерү фонды» КБО
 Казан ш. Идел бие р-ны 16 нчы татар-инглиз гимназиясе МББУ

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
 «Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»,
 Казан ш., 17-18.02.2023

tt

[[ru]]

[[en]]

Заманча телнең КОММУНИКАЦИОН КЫЙММӘТЕ

статистик бәяләү критерийлары

Фәрһад Фәткуллин һәм автордашлар
 гиперсылтамалы слайдлар @ w.wiki/6LfT

Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International ирекле лицензиясе шартлары буенча бастырылган
 Россиядә нигез — РФ Гражданнар кодексының 1286 номерлы матдәсе

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция «Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр» Казан ш., 17-18.02.2023

**Белем бирү процессында
«Викимедиа» сервисларын һәм
инструментлары
мөмкинлекләрен куллану**

ТР Мәгариф һәм фән министрлыгының
Мәгарифне үстерү институты
Казан, 19.09.2019
w.wiki/8bh

«Гәркем өчен мәгълүмат» ЮНЕСКО прогр. Россия комитеты,
РФ Милли мәсьәләләр буенча федераль агентлыгы,
Халыкара асаба халыклар телләре декадасын һәм
«Дәүләтнең милли сәясәтне үткәрү» Россия Федерациясе дәүләт программасы, һ.б.

«Күпмилләтле дәүләт шартларында туган телләрен саклау һәм үстерү: тел сәясәте,
кыенлыктар һәм перспективалар» төбәкара фәнни-практик конференциясе,
Казан, 20-21.06.2022

*Татарстанның тотрыклы тел һәм мәдәни
күптөрлелеге өчен цифрлы экосистема.
Нәрсә, нигә һәм ничек?*

Фәрһад Фәткуллин

«Телләрен саклауда заманча мәгълүмати-коммуникацион
технологияләр роле» секциясе, Татарстан Республикасы Фәннәр
академиясенә Ш. Мәржәни ис. Тарих институты
<https://w.wiki/5SqZ>

**Халыкара вики-волонтерлар жәмгыятенә тематик тәҗрибә һәм белемен
уртаклашу мөмкинлегенә шатбыз!**

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
«Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»
Казан ш., 17-18.02.2023

Цифрлы трансформация = 360 градус оборонасы

Такымызның *һәр* әгъзасын
бар туа алган *мәсьәләләрдә*
үзе-үзеннән
урынлы карарлар кабул итү һәм
нәтижәле *гамәлләр* кыла алуы өчен
бар кирәклесе белән *тәэмин итү*

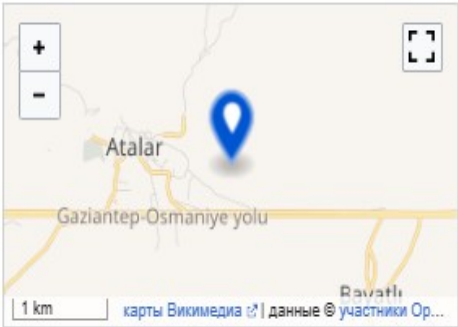
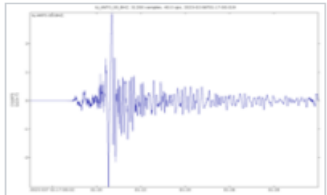

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция «Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр» Казан ш., 17-18.02.2023

Төркия белән Сүриядә жир тетрәү (2023) (Q116691303)

вакыт мизгеле	<p>6 фев 2023</p> <p>төгәлрәк вакыт 01:17:35 <i>инглиз</i></p> <p>сәгать поясы UTC+03:00</p>
географик координатлар	 <p>37°10'26"N, 37°1'55"E</p>
вертикаль тирәнлек	<p>17,9 километр</p> <p>» 1 чыганак</p>
схематик иллюстрациясе	 <p>Turkey magnitude 7.8 earthquake (3-17 AM, 6 February 2023) 1.png 1000 × 700; 685 Кб</p> <p>тасвирланган феномен сейсмограмма</p> <p>медиа тасвирламасы Depreme ait sismogram. (төрөк)</p>

Телнең тотрыклы яшәеше критерие:

«Галәмнең бар нокталарыннан
максат телдә
теләнелгән мизгелдә һәм мәңге
бар кирәкле мәгълүмат һәм
иң югары сыйфатлы сервисларга
ирешү мөмкинлеге»

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
«Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»
Казан ш., 17-18.02.2023

Мәдәнилек — мәгълүматны генетик булмаган килеш житештерү, тапшыру һәм саклау сәләте

Мәгълүмат — процессларны үзгәртү турында карар кылу өчен кирәкле фактлар тупланмасы

Тел — коммуникацион протокол

Тел кулланучылары — мәгълүматны тудыру, оператив саклау, эшкәртү һәм уртаклашу чөлтәре төеннәре

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
«Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»
Казан ш., 17-18.02.2023

Викимәгълүмат (2012 — ...)

Семантик бәйләнешле белем базасы
10x xxx xxx+ феномен

*И туган атым,
матур КамАЗым*

Лексикографик мәгълүмат (2016 — ...)

Сүз төркемнәре, төрләнешләр, жөмлө
кисәкләре һ.б.

*Әткәм әнкәмнең
смартфоны...*

Викифункцияләр (2020 — ...)

ранг(Санкт-Петербург, шәһәр, 2, халык саны, Россия))
«Санкт-Петербург — халык саны буенча
Россиянең 2 нче иң эре шәһәре.»

*Узачакбыз
микән бергә?*

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
«Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»
Казан ш., 17-18.02.2023

Тел [[Баш бит]]	Код [[Төркем:]]	Тамгалар саны	Тамгалар %	Тасвирламалар саны	Тасвирламалар %	Лексемнар саны	Формалар саны	Синтагмалар саны
инглизчә	en	86534411	85	84304578	82.8	72561	132029	30160
французча	fr	21394767	21	50751745	49.8	19271	325157	9482
немецча	de	21147425	20.8	65515077	64.3	213398	550155	10269
испанча	es	20974374	20.6	43824405	43	30480	352459	10425
русча	ru	8775094	8.6	39399582	38.7	101554	1238078	12833
гарәпчә	ar	6361419	6.2	51285699	50.4	1384	310	136
кытайча	zh	6317996	6.2	34690543	34.1	4322	4458	3995
фарсыча	fa	2773491	2.7	15532782	15.3	6768	11417	7425
төрөкчә	tr	1980389	1.9	33405809	32.8	225	188	189
хиндча	hi	1185205	1.2	8194601	8	1407	2430	1892

Кулланучылар саны эре булган кайбер телләр белән чагыштыру

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция «Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр» Казан ш., 17-18.02.2023

Тел [[Баш бит]]	Код [[Төркем:]]	Тамгалар саны	Тамгалар %	Тасвирламалар саны	Тасвирламалар %	Лексемнар саны	Формалар саны	Синтагмалар саны
русча	ru	8775094	8.62	39399582	38.68	101554	1238078	12833
финча [*]	fi	7274103	7.14	34355848	33.73	636	8383	569
украинча [*]	uk	6093531	5.98	59582944	58.5	16258	507956	283
азәрбайҗанча [*]	az	1041742	1.02	1007804	0.99	28	22	22
чеченча	ce	990769	0.97	1186533	1.16	10	1	10
татарча	tt	980788	0.96	6509824	6.39	8	0	8
казакъча [*]	kk	936517	0.92	929021	0.91	20	2	18
чуашча	cv	727163	0.71	786208	0.77	11	1	11
осетинча	os	685107	0.67	808088	0.79	7	1	7
идиш [*]	yi	677620	0.67	2889421	2.84	276	704	330
болын марича	mhr	669640	0.66	679351	0.67	3	1	3
башкортча	ba	594414	0.58	6570985	6.45	16	3	14
вепсча	vep	517757	0.51	31895	0.03	15	34	17
эрзәчә	myv	494156	0.49	31494	0.03	10	2	9
саха-якутча	sah	475916	0.47	240898	0.24	8	0	8

Россия халыклары телләренең цифрлы Вавилон тотрыклылыгы күрсәткечләре

II Россиякүләм фәнни-гамәли конференция
«Тел, жәмгыять һәм мәгълүмати технологияләр»
Казан ш., 17-18.02.2023

Заманча телнең коммуникацион кыйммәте: статистик бәяләү критерийлары

Тикшеренү материаллары:

tt

[https://w.wiki/6Jh\\$](https://w.wiki/6Jh$)

[[ru]]

<https://w.wiki/6JVY>

[[en]]

<https://w.wiki/6KHa>

